

УДК 330.322:330.142.211

Єршова Г.В., канд. екон. наук
науковий співробітник Інституту економіки та прогнозування
НАН України

ІНВЕСТИЦІЙНА АКТИВНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ ТА ШЛЯХИ ЇЇ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ

Узагальнено основні тенденції інвестиційної діяльності в Україні у посткризовий період; досліджено ризики та обґрунтовано основні напрями забезпечення активізації інвестиційної діяльності у вітчизняній економіці у найближчі роки.

Ключові слова: активізація, інвестиційна діяльність, інвестиційний клімат, модернізація економіки.

Необхідною умовою забезпечення конкурентоспроможності підприємств є їхнє швидке технологічне оновлення, яке, у свою чергу, потребує активізації інвестиційної діяльності, спрямованої як на інноваційне забезпечення, так і на просте відтворення основних засобів господарюючих суб'єктів. Світова фінансово-економічна криза, наслідки якої економіка України відчула, починаючи з другої половини 2008 р., значно послабила інвестиційні можливості підприємств. Скорочення всіх джерел фінансування інвестиційної діяльності призвело до різкого зменшення інвестицій в основний капітал підприємств, обсяги яких і у 2010 р. не досягли докризового рівня, а темпи їх проросту в порівнянні з результатами 2007 р. становили лише 57% [1]. На тлі значного інвестиційного дефіциту відбулося уповільнення модернізаційних процесів у вітчизняній промисловості. Більшість підприємств, зважаючи на брак власних фінансових ресурсів та погіршення умов доступу до зовнішніх джерел, були вимушені призупинити або зовсім відмовитися від модернізації та технологічного оновлення виробництва. В результаті це призвело до суттєвого пришвидшення процесів старіння основних засобів виробництва.

Станом на кінець 2010 р. знос основних засобів по економіці України досяг майже 75%. Різке погіршення стану основних засобів спостерігалось і у виробничій сфері, зокрема: у промисловості за період 2009–2010 рр. знос основних засобів збільшився на 1,2 п.п. і в 2010 р. становив 63,0%; у будівництві збільшення відбулося на 4,1 п.п. (до 50,1%); у діяльності транспорту та зв'язку відповідно на 10,5 п.п. (до 94,4%) [1].

За такої критичної ситуації, яка склалася на сьогодні у становищі основного капіталу, підвищення конкурентоспроможності національної економіки у найближчі роки малоймовірне. Можливим і єдиним механізмом для перелому негативної тенденції у стані основних засобів є проведення широкомасштабної модернізації економіки, що у свою чергу потребує активізації інвестиційної діяльності суб'єктів господарювання.

У наукових колах неодноразово порушувалося питання про необхідність модернізації економіки України та наголошувалося на недопущенні зволікання з вирішенням цієї проблеми, важливості активізації інвестиційної діяльності, однак все це й досі залишається невирішеним, що актуалізує подальші наукові розробки у цьому напрямі.

Метою цієї статті є пошук шляхів активізації інвестиційної діяльності в економіці України.

Після значних фінансових потрясінь (2008–2009 рр.), у 2010 р. світова економіка почала поступово відновлюватися, що сприяло збільшенню інвестиційної активності суб'єктів господарювання¹. Пожвавлення на світових ринках та поступове відновлення економіки України позитивно вплинуло на настрої вітчизняних інвесторів. Так, результати систематичного опитування, яке проводиться Національним банком України, свідчать, що, починаючи з I кв. 2010 р. до I кв. 2011 р., ділові очікування щодо інвестиційних видатків серед вітчизняних підприємців мали позитивну динаміку (прогноз інвестиційних видатків на виконання будівельних робіт, придбання машин, обладнання, інструментів та інвентарю збільшився за цей період відповідно з 15,0% до 42,9%) [3].

Водночас пожвавлення інвестиційної активності супроводжувалося переорієнтацією фінансових потоків за видами економічної діяльності. Порівняно з 2009 р. у 2010 р. інвестиції в основний капітал зросли у сільському господарстві (до 7,2% від загальної обсягу інвестицій в основний капітал), суттєво збільшилися інвестиції по операціях з нерухомим майном, оренді, інжинірингу та наданню послуг підприємцям (на 4,8 п.п. – до 21,7%). Поряд з цим позитивна динаміка зростання інвестицій по промисловості, яка спостерігалася у 2009 р. (порівняно з 2008 р. збільшення відбулося на 5,1 п.п., до 38,0%), змінилася у 2010 р. суттєвим їх зниженням (до 34,2%), яке відбулося значною мірою за рахунок зменшення інвестицій у переробну промисловість (-2,8 п.п.) (табл. 1). Інвестиції у добувну промисловість за останні роки мають стабільну позитивну динаміку (за період 2006–2010 рр. вони зросли на 7,5 п.п. і у 2010 р. становили 26,7% від загального обсягу інвестицій в основний капітал по промисловості), що обумовлено переважно кон'юнктурою цін на зовнішніх ринках. Здорожчання сировинних ресурсів, що спостерігається останнім часом, підігріває інтерес як вітчизняних, так і зарубіжних інвесторів до добувної промисловості. Зокрема частка прямих іноземних інвестицій у добувну промисловість, за результатами 2010 р., становила 7,7% від загального їхнього обсягу у промисловості та має тенденцію до збільшення.

З викладеного вище випливає, що за рахунок поступового економічного відновлення як світової, так і вітчизняної економіки, у 2010 р. в Україні

¹ За оцінками європейських експертів після зниження у 2009 р. (-12,1%) приріст реального валового нагромадження основного капіталу у країнах ЄС, починаючи з 2010 р., поступово зростатиме, а у 2011 р. він оцінюється на рівні 4%. Водночас основна маса інвестицій спрямовуватиметься на заміну зношених основних засобів (у 2010 р. – 35%, у 2011 р. – 33%), частка інвестицій на розширення виробничих потужностей прогнозується на рівні 29% (у 2009 р. – 26%) [2].

спостерігалось погравлення інвестиційної активності в окремих видах економічної діяльності, в першу чергу невиробничої сфери. Водночас інвестиційна активність на підприємствах виробничої сфери внаслідок значних фінансових проблем (частка збиткових підприємств у промисловості у 2010 р. становила 42,5%, у будівництві – 45,3%, діяльності транспорту та зв'язку – 45,9%) була незначною. Поряд із цим слід зазначити, що зменшення частки інвестицій у виробничу сферу веде до консервації низькотехнологічної структури виробництва.

Таблиця 1

Інвестиції в основний капітал за видами економічної діяльності, %

Показник	2006	2007	2008	2009	2010	2011*
Економіка України, усього, млрд грн	125,3	188,5	233,1	151,8	171,1	133,4
Промисловість	35,8	34,1	32,9	38,0	34,2	39,7
добувна промисловість	19,2	18,9	21,9	24,1	26,7	30,2
переробна промисловість	67,2	69,7	63,9	61,3	58,5	48,7
виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	13,6	11,5	14,2	14,6	14,9	21,1
Будівництво	5,0	4,8	5,3	3,5	2,9	3,6
Діяльність транспорту та зв'язку	16,2	16,8	14,0	16,2	17,0	16,1

* Січень–вересень 2011 р.

Джерело: дані Держстату України [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Доступний з : <<http://www.ukr.stat.gov.ua>>.

У 2011 р. вітчизняна економіка показувала стабільне економічне зростання основних макроекономічних показників, зокрема збільшення темпів зростання інвестицій в основний капітал (за підсумками 9 міс. 2011 р. це 133,4 млрд грн², що становить 121,2% від результату відповідного періоду 2010 р.). Однак, зважаючи на значну відкритість та залежність вітчизняної економіки від зовнішніх факторів впливу, у 2011 р. суттєво зросли ризики розгортання другої хвилі фінансово-економічної кризи. Основними причинами її очікувань є погіршення фінансового стану окремих країн-членів Європейського Союзу та економічні проблеми в США. Поглиблення боргової кризи окремих країн-членів ЄС (Греція, Португалія, Іспанія, Італія) мало своїм наслідком масовий відплив капіталу інвесторів з європейських активів та супроводжувалося значним падінням фондових ринків Європи [4]. Посилення напруги на ринках суверенних боргів мало своїм наслідком зростання ризиків при фондуванні банківських операцій. Водночас уповільнення економічної активності в США та зниження кредитного рейтингу країни з AAA до AA+ внаслідок безпрецедентно високого рівня заборгованості посилили негативні настрої на світових фінансових ринках [5].

Економічні проблеми у розвинених країнах призвели до зниження інвестиційної активності на міжнародних фінансових ринках, що для України може мати суттєві негативні наслідки, зокрема: відплив коштів нерезидентів, різке скорочення прямих іноземних інвестицій, складнощі при залученні та

² З урахуванням ПДВ.

суттєве здорожчання нових позик тощо. Поряд із можливістю втратити доступ до міжнародних фінансових ресурсів існує загроза скорочення внутрішніх фінансових ресурсів. Зокрема, зважаючи на суттєву експортозалежність вітчизняної економіки, головною загрозою для економічної стабільності України експерти називають зниження зовнішнього попиту на експортну продукцію (металургію, хімію, машинобудування) [6], що призведе до скорочення валютних надходжень в економіку та зниження темпів виробництва.

Реальність прогнозів підтверджується зниженням обсягів виробництва металургійної продукції та хімічних добрив, що спостерігалось за підсумками вересня 2011 р.; розвитком панічних настроїв серед населення країни, яке на тлі очікувань девальвації національної валюти суттєво збільшило попит на валюту тощо. Це у свою чергу вплинуло на настрої інвесторів, що проявилось у послабленні довіри приватних інвесторів до вітчизняних активів, свідченням чого є зниження за підсумками III кв. 2011 р. індексу інвестиційної привабливості України до 2,56 за п'ятибальною шкалою (у II кв. 2011 р. він становив – 3,39) [7].

Слабка довіра іноземних інвесторів підтверджується і результатами аналізу надходження ПІІ в Україну з країнами-інвесторами. Так, переважно ПІІ у вітчизняну економіку надходять з Кіпру (24,6% від загального обсягу ПІІ станом на 01.07.2011 р.) і, на думку експертів, в основному являє собою виведений раніше в офшорні зони вітчизняний капітал [1].

Загалом, основним об'єктом інвестування іноземних інвесторів в Україні є фінансова діяльність (33,7% загального обсягу ПІІ станом на 01.01.2011 р.), що обумовлено значною її прибутковістю порівняно з інвестиціями у реальний сектор економіки. Іноземні інвестиції у промисловість становлять 31,4% і в першу чергу спрямовуються у переробну промисловість (77,4% від ПІІ у промисловість). Суттєвими також є вкладення у торгівлю (10,7%) та операції з нерухомим майном (10,6%). Водночас у пріоритетні напрямки інвестиційно-інноваційної діяльності України (енергоефективність, енергозбереження та диверсифікація джерел енергетичних ресурсів; агропромисловий комплекс, розвиток інфраструктури та житлового будівництва, машинобудування) надходження іноземних інвестицій обмежені. Низька прибутковість, великі строки окупності та ризиковість вкладень у ці види економічної діяльності знижують їх привабливість серед інвесторів. У зв'язку з цим активізація інвестиційної діяльності у цих галузях, на наш погляд, значною мірою залежить від держави.

Разом з тим інвестиції в основний капітал за рахунок державного бюджету незначні та мають тенденцію до зниження (з 10,5% у 2004 р. вони зменшилися до 6,3% у 2010 р., а у період 2005–2009 рр. вони коливались у межах 4–5% від загальної суми інвестицій в основний капітал, укладених в економіку України). Інвестиції в основний капітал у виробничу сферу за рахунок державного бюджету зменшилися з майже 76% у 2004 р. до 57,5% у 2010 р. від їх загального обсягу в економіку країни (табл. 2). З огляду на значну по-

потребу підприємств в оновленні основних засобів, коштів, виділених із державного бюджету, вкрай мало для проведення модернізації виробництва.

Таблиця 2

Інвестиції в основний капітал за рахунок державного бюджету, млн грн

Вид економічної діяльності	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
Усього, економіка	7944,8	5076,8	6845,8	10458,1	11576,1	6686,7	10806,8
Промисловість	2476,3	1940,0	2490,3	2810,5	2851,7	1983,7	1259,5
Добувна промисловість	1336,2	1260,1	1436,4	1861,2	1831,3	1204,4	589,2
Переробна промисловість	111,0	105,4	125,1	284,2	171,4	127,8	131,2
Виробництво та розподілення електроенергії, газу та води	1029,1	574,4	928,8	665,0	849,1	651,5	539,2
Будівництво	1673,4	656,5	617,2	1090,7	1710,7	575,4	1311,9
Діяльність транспорту та зв'язку	1883,0	687,8	1155,7	3297,6	2443,7	1428,4	3645,4

Джерело: Капітальні інвестиції в Україні : стат. бюлетень. – К. : Держстат України (за відповідні роки).

Тому на сьогодні актуальним завданням для уряду є активізація інвестиційної діяльності за рахунок акумулювання внутрішніх фінансових ресурсів. Вирішення цього питання потребує, на нашу думку, впровадження на рівні держави стратегічного планування інвестиційної діяльності як однієї зі складових стратегічного планування розвитку держави, яке у свою чергу буде спрямоване не лише на планування капітальних інвестицій за рахунок державного бюджету³, а й на розкриття потенціалу ринкових інвестицій (банківського кредитування, механізмів фондового ринку, фінансового лізингу тощо) та спрямування їх на активізацію інвестиційної діяльності в рамках обраних державою пріоритетів. При цьому головною ідеєю при здійсненні стратегічного планування інвестиційної діяльності повинна бути орієнтація не на наявну "базу державних інвестиційних ресурсів", а на розробку плану дій, виходячи з бажаного результату (досягнення поставленої цілі). Такий підхід стимулюватиме більш широке застосування ринкових інвестицій та активізацію законодавчих ініціатив щодо розвитку інвестиційної інфраструктури в Україні. Поряд із цим упровадження стратегічного планування інвестиційної діяльності дасть можливість розробити системний план заходів та підпорядкувати й систематизувати існуючі середньострокові державні програми розвитку (інвестиційної діяльності, промисловості тощо), спрямовуючи їх на реалізацію спільної мети – забезпечення інвестиційно-інноваційного розвитку країни.

Нині в Україні існують різноманітні програми розвитку економіки, в яких декларується необхідність упровадження стимулюючих механізмів

³ У проекті Закону України "Про державне прогнозування та стратегічне планування" передбачено розробку програми державних капітальних інвестицій на короткостроковий і середньостроковий періоди [8].

активізації інвестиційної діяльності. Однак ці заходи мають фрагментарний характер і переважно є малоефективними. Підтвердженням цього є низький рівень інвестицій в основний капітал, який не відповідає потребам забезпечення стабільного і тривалого економічного зростання (табл. 3)⁴.

Таблиця 3

**Питома вага інвестицій в основний капітал у структурі ВВП
у 2000–2010 рр.**

Показник	2000	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010
ВВП, млрд грн	170,1	225,8	267,3	345,1	441,5	544,2	713,0	949,9	913,3	1094,6
Інвестиції в основний капітал, млрд грн	23,6	37,2	51,0	75,7	93,1	125,3	188,5	233,1	151,8	150,7*
% до ВВП	13,9	16,5	19,1	21,9	21,1	23,0	26,4	24,5	16,6	13,8

* Без ПДВ.

Джерело: дані Державної служби статистики [Електронний ресурс] / Офіційний сайт. – Доступний з: <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.

Як видно з наведених у табл. 3 даних, в Україні лише у 2007 р. був досягнутий рівень інвестицій в основний капітал, необхідний для проведення модернізації економіки та оновлення основних засобів виробництва за рахунок інтенсивного типу відтворення. У наступні роки відношення інвестицій в основний капітал до ВВП мало тенденцію до зниження. Водночас слід зазначити, що інвестиції в основний капітал галузей, які забезпечують більшу частку виробництва інноваційної продукції, значно менші за обсяги інвестицій у низькотехнологічні види економічної діяльності, що консервує деформовану структуру економіки [9, с. 452]. Більш того, на думку вітчизняних учених, на сьогодні в Україні сформувалася дезінвестиційна модель економічного відтворення, яка виключає капіталізацію доходів з метою нагромадження основного капіталу, натомість стимулює споживацьку модель розвитку [9, с. 249]. Вирішення цієї проблеми потребує значних змін у державній політиці, зокрема в інвестиційній сфері, і, на нашу думку, актуалізує необхідність упровадження стратегічного планування інвестиційної діяльності та розвитку держави загалом.

У ході економічних реформ як у розвинених, так і в постсоціалістичних країнах були вироблені й застосовуються різноманітні форми й механізми державного стимулювання інвестиційної активності, зокрема такі як: бюджетне фінансування (субсидії, кредити), податкові пільги, субсидування відсоткових ставок за кредитами, державні гарантії, гранти, участь в акціонерному капіталі, реструктуризація заборгованості, пільгові (знижені) тарифи на продукцію та послуги природних монополій тощо. Зазначені форми

⁴ Слід зазначити, що для ефективного розвитку країни інвестиції в основний капітал повинні становити 25–30% ВВП.

державної підтримки використовувались у різні часи і використовуються в Україні дотепер.

Нормами Податкового кодексу України зокрема введено податкові пільги для окремих видів економічної діяльності (легкої, суднобудівної, літакобудівної промисловості, готельних послуг, машинобудуванню для агропромислового комплексу), з метою зробити ці галузі більш привабливими для інвесторів і тим самим активізувати їх інвестиційну діяльність. Водночас в Україні законодавством не передбачений механізм контролю за цільовим використанням пільг та відповідальність підприємств і організацій за нецільове їх використання, внаслідок чого цим часто користуються недобросовісні платники податків. Практика надання податкових пільг в Україні свідчить, що з інструменту фінансового оздоровлення вони перетворилися на механізм викачування коштів з державного бюджету. У зв'язку з цим, на нашу думку, надаючи податкові пільги, слід застосовувати адресний підхід, тобто надавати пільги не галузям, а окремим підприємствам, які відповідатимуть установленим державою критеріям (наприклад, статус підприємства (містотворювальне чи ні), фінансовий стан, кількість працівників тощо). Як свідчить досвід розвинених країн, цей підхід до фінансової підтримки промисловості, який здійснюється на поворотній основі та під публічним контролем, є більш ефективним методом стимулювання інвестиційної діяльності [10].

Поряд із цим практика розвинених країн свідчить, що ефективним методом активізації інвестиційної діяльності є збільшення державних інвестицій у пріоритетні напрями розвитку економіки. Накопичені економічні і фінансові проблеми у багатьох галузях економіки України ускладнюють урядове завдання щодо чіткого виділення пріоритетних напрямів розвитку. Внаслідок цього бюджетні ресурси розпорозуються на значну кількість програм (з непоодинокими випадками їх недофінансування), що у підсумку знижує їх ефективність.

На нашу думку, при виборі галузей, які мають стратегічне значення для розвитку економіки, слід орієнтуватись на пріоритети структурної політики держави, що не обов'язково повинно бути обумовлено належністю цієї галузі до експортних. Як свідчить практика, виробництво розвивається швидше та ефективніше, коли орієнтується на достатньо великий і диверсифікований внутрішній ринок збуту. За таких умов формується тісний взаємозв'язок споживач-виробник, який за наявності потенційного зростання одночасно "відстежує" якість товару. Водночас збільшення попиту на кінцевий продукт забезпечує більш ніж пропорційний попит на засоби виробництва, а уповільнення зростання попиту на кінцевий продукт призводить до відносного зменшення попиту на засоби виробництва. Таким чином, інвестиційна діяльність перебуває в тісній залежності від темпів зміни попиту на кінцевий продукт.

Викладене вище не означає повну відмову від підтримки традиційних для України експортоорієнтованих видів економічної діяльності, однак акцентує на необхідності розвитку внутрішнього ринку та підтримці імпортозаміщуючого виробництва. Це у свою чергу потребує розроблення та прийнят-

тя законопроектів, спрямованих на створення умов для фінансування науко-містких виробництв, підтримки тих підприємств і видів економічної діяльності, які мають потенціал заміщення імпортованих товарів на внутрішньому ринку (легка промисловість, споживчі товари) та у перспективі вихід на зовнішні ринки. Варто зазначити, що нині близько 90% споживчих товарів, зокрема високотехнологічних, імпортується до України, споживання яких стимулює передусім економіку зарубіжних країн. Перші кроки у напрямі імпортозаміщення уже було зроблено урядом України, зокрема, про це свідчать нещодавно ухвалені Концепція Державної програми імпортозаміщення [11] та Державна програма розвитку внутрішнього виробництва [12]. Заходи, передбачені в цих документах, спрямовані на підтримку пріоритетних видів економічної діяльності, що мають значний вплив на рішення економічних і соціальних проблем в економіці і виступають локомотивами для розвитку супутніх галузей промисловості.

Також Державною програмою розвитку внутрішнього виробництва передбачено реалізацію 159 програм, загальною вартістю понад 349 млрд грн (а це у 32,3 раза більше, ніж інвестицій в основний капітал за рахунок державного бюджету у 2010 р.). Зрозуміло, що за рахунок лише державного бюджету реалізувати ці програми неможливо, а для залучення інших джерел фінансування необхідно є розробка ефективних механізмів активізації інвестиційної діяльності.

Одним із ефективних, на наш погляд, шляхів поєднання зусиль держави та приватних інвесторів під час реалізації інвестиційних програм є створення промислових кластерів, до складу яких входять як виробничі підприємства, так і не виробничі організації, конструкторські бюро тощо. Це створить повний цикл виробництва, починаючи з забезпечення сировиною (матеріалами) і закінчуючи реалізацією виготовленої продукції. У той же час об'єднані у кластери підприємства мотивуватимуть та сприятимуть один одному під час проведення модернізації виробництва та їх інноваційному розвитку. Практика застосування кластерів широко використовується у розвинених країнах і має позитивний ефект на розвиток економіки. В Україні розвиток кластерів стримує відсутність законодавчої бази, яка б сприяла їхньому розвитку, неналежне інформаційне забезпечення процесу створення, стимулювання та функціонування кластерів, відсутність державної підтримки процесу об'єднання підприємств у кластери [13].

Проте в Україні практично не функціонують механізми залучення в інвестиційну діяльність заощаджень домогосподарств, хоча за експертними оцінками ресурси, які перебувають у їхньому розпорядженні, становлять більше половини обсягу іноземних інвестицій, що надходять в економіку України (за окремими підрахунками, гроші фізичних осіб поза банками у 2008 р. становили 108,3 млрд грн [14, с. 117], тобто 57,4% від обсягу прямих іноземних інвестицій, що надійшли за цей період в економіку України).

Багаторічний досвід розвинених країн щодо залучення фінансових ресурсів домогосподарств на інвестиційні цілі свідчить, що така практика дає

позитивні результати. Розгалужені системи небанківських фінансових інститутів успішно співпрацюють з домогосподарствами та трансформують їхнє заощадження в інвестиційні ресурси для розвитку країни. Однак, на наше переконання, головною умовою забезпечення ефективного розвитку таких фінансових інститутів в Україні є повернення та укріплення довіри населення до держави та фінансових установ. А це потребує цілеспрямованої державної політики, направленої на удосконалення механізмів захисту інвесторів, впровадження ефективних фінансових інститутів, які підвищують економічну зацікавленість в інвестиційних заощадженнях населення, проведення жорсткої політики щодо боротьби з корупцією.

Це сприятиме не лише залученню коштів населення на інвестиційні цілі, а й буде поштовхом для суб'єктів господарювання для формування та стратегічного планування своєї діяльності на довгостроковий період. Нині ж в Україні, на нашу думку, вітчизняні суб'єкти господарювання не готові до формування самостійної стратегічно-інноваційної та інвестиційно-ризикової позиції, що проявляється у бажанні багатьох суб'єктів ринку жити сьогоднішнім, у їхньому тяжінні до "коротких грошей" та "проїдання" інвестиційних коштів. Економічна та політична нестабільність, яка тією чи іншою мірою постійно присутня в Україні, бюрократія та корупція, викликаючи невпевненість у майбутньому, пригнічують прагнення суб'єктів господарювання щодо реалізації довгострокових інвестиційних проектів.

Варто зазначити, що одним із перспективних напрямів активізації інвестиційної діяльності є фінансовий лізинг. На сьогодні в розвинених країнах близько 25–30% інвестицій припадає на лізингові операції та близько 90% оновлення міського електротранспорту відбувається винятково за лізинговими схемами [15]. В Україні ж на цей час основними користувачами лізингових послуг є галузі транспорту (59% усіх угод), сільського господарства (11,5%), будівництва (11%) та сфери послуг (6%). Частка промисловості у лізингових операціях мізерно мала, хоча потреби у модернізації виробничого складу суттєві.

Так, частка лізингу в інвестиціях в основні засоби вітчизняних підприємств у 2007 р. досягла 8,8% [15]. Одночасно, у період кризи (2008–2009 рр.) кількість укладених договорів фінансового лізингу зменшилась на 69%, у вартісному вираженні зменшення становило 7,51 млрд грн (за результатами 2009 р. було укладено 3007 договорів фінансового лізингу на загальну суму 2,47 млрд грн). За підсумками 2010 р., відбулося відносно поживлення у сфері лізингових операцій, зокрема обсяг укладених договорів за рік становив 4,97 млрд грн, і на кінець року загальна вартість діючих договорів фінансового лізингу в Україні досягла 30,5 млрд грн [16]. Наведені дані свідчать, що, незважаючи на поступове збільшення лізингових договорів, його потенціал як інструменту проведення модернізації та активізації інвестиційної діяльності повністю не розкритий. На нашу думку, активізації лізингових операцій в економіці, зокрема промисловості передусім сприятиме ознайомлення керівництва підприємств та організацій із можливостями використання лізингу при

оновленні основних засобів виробництва, інформаційна та правова підтримка при укладанні договорів. Поряд із цим стимулюванню розвитку фінансового лізингу як одного з механізмів активізації інвестиційної діяльності на державному рівні може сприяти створення державної лізингової компанії, діяльності якої буде підпорядкована та націлена на реалізацію проектів у рамках державних пріоритетів.

Підсумовуючи викладене вище, можна констатувати, що на сьогодні загальна невизначеність формує негативні очікування, які погіршують інвестиційну привабливість України, пригнічують інвестиційну активність вітчизняних суб'єктів економіки та підвищують панічні настрої на фінансових ринках.

Зважаючи на макроекономічну нестабільність розвинених країн та суттєві загрози, які вона провокує для економіки України, основним завданням усіх гілок влади для підтримки розвитку інвестиційної діяльності, на наш погляд, є систематична робота щодо поліпшення інвестиційного клімату України та впровадження заходів щодо акумулювання внутрішніх фінансових ресурсів на інвестиційні цілі. Зокрема, необхідним кроком у забезпеченні активізації інвестиційної діяльності є впровадження довгострокового стратегічного планування інвестиційної діяльності (в рамках стратегічного планування державних фінансів), спрямованого на реалізацію національних пріоритетів та проведення повномасштабної модернізації виробництва та інфраструктури; підвищення довіри інвесторів до вітчизняних активів та впровадження заходів щодо активізації модернізаційних процесів у реальному секторі економіки. Реалізації поставлених завдань сприятимуть, на наш погляд, законодавчі ініціативи та підтримка на державному рівні створення промислових кластерів, розвиток механізмів небанківських фінансових інститутів для залучення фінансових ресурсів домогосподарств на інвестиційні цілі, інформаційне супроводження та роз'яснення серед населення переваг цих установ, реалізація заходів щодо стимулювання розвитку фінансового лізингу в Україні тощо. Акумулювання внутрішніх фінансових ресурсів держави на інвестиційні цілі дозволить знизити залежність України від зовнішніх ринків капіталу та позитивно вплине на інвестиційну активність підприємств в Україні.

Список використаних джерел

1. Державна служба статистики України [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.ukrstat.gov.ua>>.
2. *European Business Cycle Indicators* // European Commission. – December, 2010.
3. Ділові очікування підприємств України : аналітичний звіт НБУ [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.bank.gov.ua>>.
4. Меркель займет более жесткую позицию в отношении Греции после поражения на выборах [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://maanimo.com/news/events/34258-merkel-zaumet-bolee-jestkuyu-poziciyu-v-otnoshenii-grecii-posle-porajeniya-na-vyborah>>.
5. Зниження кредитного рейтингу США: світ в очікуванні нової кризи [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://tsn.ua/groshi/nad-svitovoyu-ekonomikoyu-navisla-zagroza-novoyi-krizi.html>>.

6. ВТО понизила прогноз роста мировой торговли [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://www.uaindex.net/index.php/ru/index/news_single/1/9246>.
7. Інвестиційна привабливість України впала до рівня кризового 2009 року [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.epravda.com.ua/news/2011/10/6/300910/>>.
8. Проект Закону України "Про державне прогнозування та стратегічне планування" [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/JF4NU00A.html>.
9. Структурні зміни та економічний розвиток України : монографія / [В.М.Геєць, Л.В.Шинкарук, Т.І.Артюмова та ін.] ; за ред. Л.В.Шинкарук ; НАН України, Ін-т екон. та прогнозув. – К., 2011. – 696 с.
10. Шаблиста Л.М. Нові акценти в державній політиці фінансової підтримки промислових підприємств у посткризовий період / Л.М. Шаблиста // Економіка України. – 2011. – № 12.
11. Концепція Державної цільової економічної програми імпортозаміщення на період до 2015 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з : <http://civic.kmu.gov.ua/civic/control/uk/discussion/ovv/project;jsessionid=11C0B30E82F48403061DC5CE320D52A1?project_id=166468>.
12. Державна програма розвитку внутрішнього виробництва / Постанова Кабінету Міністрів України № 1130 від 12.09.2011 р. [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://www.kmu.gov.ua>>.
13. Соколенко С.І. Кластери в глобальній економіці / С.І.Соколенко. – К. : Логос, 2004. – 848 с.
14. Рамський А.Ю. Заощадження населення як інвестиційний ресурс економіки : монографія / А.Ю.Рамський. – К. : КНУТД, 2011. – С. 117.
15. Інформаційно-аналітичний портал "Лізинг в Україні" [Електронний ресурс]. – Доступний з : <<http://leasinginukraine.com/ua>>.
16. Підсумки діяльності лізингодавців за 2010 рік : звіт [Електронний ресурс] // Українське об'єднання лізингодавців. – Доступний з : <<http://www.leasing.org.ua>>.

Надійшла в редакцію
01.11.2011 р.